

**OLGUNLAŞMA ENSTİTÜLERİNDEKİ KÜLTÜREL KENT
İMGE TASARIMLARINA MODERNİZM VE GELENEK
İLİŞKİSELLİĞİNDE BİR BAKIŞ***

**A PERSPECTIVE ON CULTURAL URBAN IMAGE DESIGNS
IN MATURATION INSTITUTES THROUGH THE LENS OF
MODERNISM AND TRADITION INTERRELATION**

Süleyman FİDAN   **

Gülbeyaz AYDOĞAN AYDOĞDU ***

Ayşegül Derya KOLUKISA ****

Özet

Bu çalışmada, Türkiye'deki Olgunlaşma Enstitüleri bünyesinde üretilen geleneksel el sanatlarının kültürel birer kent imgesi olarak yeniden üretilme süreci incelenmiştir. Kültürel mirasın korunarak gelecek kuşaklara aktarılması bağlamında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na farklı alanlardan dâhil olan altı ilin markalaşma, kent imgesi tasarlama ve sürdürülebilirlik süreçlerinde Olgunlaşma Enstitüleriyle iş birliği düzeyi değerlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu kurumların kent kimliğinin inşasındaki rolü ortaya konmuştur. Araştırma kapsamında İstanbul, Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep,

* DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19368473>

turnitin.com tarafından taranmıştır. *Creative Commons* lisansı altındadır.

Araştırma Makalesi: **Geliş tarihi:** 13.02.2026 **Kabul tarihi:** 13.04.2026

Atıf Bilgisi / Reference Information: Fidan, S.- Aydoğan Aydoğdu, G.- Kolukisa, A.D. (2026). Olgunlaşma Enstitülerindeki Kültürel Kent İmge Tasarımlarına Modernizm ve Gelenek İlişkiseliliğinde Bir Bakış. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 17 /3, s. 99-133

** Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gaziantep / TÜRKİYE suleymanfidan@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6033-4983>

*** Yüksek lisans, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gaziantep / TÜRKİYE
gulbeyazaydogann@gmail.com <https://orcid.org/0009-0008-4099-1271>

**** Yüksek lisans, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gaziantep / TÜRKİYE
aysegulkolukisa32@gmail.com <https://orcid.org/0009-0001-7296-9334>

Afyonkarahisar ve Bursa’da faaliyet gösteren Olgunlaşma Enstitüleri ele alınmıştır. Çalışmanın kapsamı, kentlerin tarihî ve sosyo-kültürel yapısını yansıtan ve geleneksel unsurların yeniden tasarlanmasıyla ortaya çıkan ürünlerle sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda imge tasarımı ve yeniden üretimi bağlamında seçilen yirmi altı ürün analiz edilmiştir. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş; veriler netnografi, tematik analiz ve betimsel inceleme teknikleriyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Bursa’daki enstitülerin, Afyonkarahisar ve İstanbul’a kıyasla kent imgesi üretimi ve tasarımı açısından daha elverişli bir yapı sergilediğini göstermiştir. Enstitülerin kent imgesine katkısının çoğunlukla kurum düzeyinde kaldığı; ancak Gaziantep, Kütahya, Bursa ve Kahramanmaraş örneklerinde yerel yönetimlerle daha bütünleşik bir yapı ortaya koyduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Olgunlaşma Enstitülerinin devlet kurumu olarak Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermesinin, kültürel mirasın korunması ve ekonomik değere dönüştürülmesi açısından önemli bir işlev üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent İmgeleri, Olgunlaşma Enstitüleri, Kültürel Miras, Gelenek.

Abstract

In this study, the process by which traditional handicrafts produced within maturation institutes in Türkiye are reproduced as cultural urban images has been examined. Within the framework of preserving cultural heritage and transmitting it to future generations, the level of collaboration between maturation institutes and six provinces included in the UNESCO Creative Cities Network from different fields has been evaluated in terms of branding, urban image design, and sustainability. In addition, the role of these institutions in the construction of urban identity has been revealed. Within the scope of the research, maturation institutes operating in Istanbul, Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Afyonkarahisar, and Bursa have been addressed. The scope of the study has been limited to products that reflect the historical and socio-cultural structure of the cities and that have emerged through the redesign of traditional elements. In this context, twenty-six products selected within the framework of image design and reproduction have been analyzed. In the study, a qualitative method has been adopted, and the data have been evaluated through netnography, thematic analysis, and descriptive analysis techniques. The findings obtained have shown that the institutes in Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, and Bursa have exhibited a more favorable structure in terms of urban image production and design compared to those in Afyonkarahisar and Istanbul. It has been determined that the contribution of the institutes to the urban image has remained at the institutional level; however, in the cases of Gaziantep, Kütahya, Bursa, and Kahramanmaraş, a more integrated structure with local administrations has been observed. Furthermore, it has been concluded that the fact that maturation institutes

operate as state institutions under the Ministry of National Education has played an important role in preserving cultural heritage and transforming it into economic value..

Keywords: Urban Images, Maturation Institutes, Cultural Heritage, Tradition.

Giriş

Toplumların geçmişten günümüze taşıdıkları, kimliklerini oluşturan ve geleceğe miras bıraktıkları değerlerin bütünü kültürel miras olarak değerlendirilmektedir. 1945 yılından itibaren UNESCO ile kurumsallaşma sürecine giren kültürel miras; geleneksel, sanatsal ve tarihî değerler çerçevesinde gelişen, somut eserler ve yerleşik yapılardan oluşabildiği gibi toplumsal hafızada var olan somut olmayan öğelerin tamamını kapsamaktadır (Oğuz, 2018: 13-57). Gelenek ve görenekler, ritüeller, törenler ve zanaatlar gibi kültürel mirası oluşturan unsurların aktarımı toplumların sahip olduğu halkbilimi öğelerini yaşatmaları açısından önemlidir. Kültürel bellek aktarımı J. Assman tarafından üç ayrı başlıkta incelenmektedir. Nesnel belleği olarak tanımlanan "... yatak, iskemle, yemek ve yıkanma takımı, giysi ve alet-edevat gibi günlük özel eşyalardan, evler, köyler ve kentler, sokaklar, araçlar ve gemilere kadar amaca uygunluk, rahatlık ve güzellik gibi hayaller, böylece bir anlamda kendini bulduğu şeylerle çevrilidir. Bu yüzden onu çevreleyen eşyalar bir anlamda kendinin yansımasıdır, geçmişini, atalarını hatırlatır. İçinde yaşadığı şeyler dünyasının, şimdiki zamanı yaşarken farklı geçmişleri hatırlatan bir zaman dizini de vardır" (Assmann, 2015: 27). Günümüzde kültürel bellek aktarımı eğitim, üretim ve çeşitlilik ile sağlanmaktadır. Aktarımı sağlanamayan halkbilimi ürünleri zaman içerisinde kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu tehlikeyle karşılaşmamak adına aktarım bağlamının güncellenmesi gerekmektedir. "Toplu yaşamayı kolaylaştıran ve bir toplumun üyeleri tarafından yaratılıp benimsenen ve daha önceki yaratma ve diğer kültürel unsurlarla çatışmayacak şekilde meydana gelen değişme olumludur ve 'olumlu değişme', 'gelişme' kavramları ile ifade edilmelidir" (Ekici, 2008: 34). Bu sebeple geleneksel ürünlerin aktarımını sağlayan kişiler, topluluklar, kurum ve kuruluşlar halkbilimi araştırmacıları için önemli veriler sunmaktadır. Kadınların toplum hayatına katılması ve eğitim hayatlarının öncelenmesi üzerine kurum ve atölyelerin kurulması ve yaşatılması gerekmektedir. Bu kurumlardan birisi olan Olgunlaşma

Enstitüleri, Türkiye’de kadınların eğitimi ve geleneksel el sanatlarının öğrenilmesi, aktarılması ve kayıt altına alınması noktasında öne çıkan eğitim noktalarıdır.

Kadınlar toplum yaşamı içerisinde birer kültürel temsil görevi üstlenmektedir. 1946-1947 öğretim yılında ilk kez kurulan Olgunlaşma Enstitüleri, günümüzde 30 ilde var olan kurumla koordineli olarak 81 ilde faaliyet göstermektedir. Olgunlaşma Enstitüleri herhangi bir sebeple öğrenim çağının dışarısında kalmış olan kişileri ekonomik, sosyolojik ve psikolojik olarak desteklemeyi amaçlayan hayat boyu öğrenme kurumlarıdır. Bu kurumlarda meslekî eğitim merkezlerinde verilen usta-çırak eğitimlerine nazaran daha uzun soluklu bir eğitim ve daha özgün çalışmalara öncülük edecek ustaların yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Enstitülerin çalışma şekli dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler eğitim-öğretim bölümü, araştırma bölümü, tasarım-üretim bölümü ve tanıtım-pazarlama bölümü şeklindedir (Gürçayır, 2013: 113-118).

Bu çalışmada, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’na dâhil olan İstanbul, Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Afyonkarahisar ve Bursa illerindeki Olgunlaşma Enstitüleri tarafından üretilen ürünlerde kent imgelerinin nasıl kullanıldığı ve bu imgelerin dijital mecralardaki yansımaları ele alınmıştır. Olgunlaşma Enstitüleri gerçekleştirdikleri uygulamalarla imgeleri yeniden üretiyor mu, kültürel ve ekonomik ürünler ortaya koyuyor mu sorularından yola çıkarak enstitü bünyelerinde yer alan koleksiyonlar ve ürünler değerlendirilerek yorumlanmıştır. Ulaşılan verilerden yola çıkılarak Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Bursa illerinde bulunan Olgunlaşma Enstitülerinde üretilen ürünlerde kent imgelerinin kullanımı tespit edilmiştir. İstanbul ve Afyonkarahisar’da bulunan Olgunlaşma Enstitülerinde ise daha çok geleneksel el sanatlarına yer verildiği görülmüştür.

1. Yöntem

Kültür bilimi, folklor araştırmalarının omurgasını oluşturan gelenek-kültürel miras-geleneksel el sanatlarının yanında yaratıcılık, tasarım ve nesneyi yeniden üretilmesine olanak sağlar. Bu başlıklarla birlikte birçok disiplinin bir arada bulunduğu, mimarî, ekonomi, yaratıcılık faaliyetlerinin kesişimi olan ‘kent imgeleri’nin tasarım, değerlendirme ve dönüşüm süreçleri ayrıca halkbiliminin inceleme alanına girmektedir.

Bu çalışmada kullanılan veriler 2023 Ocak- 2025 Aralık ayları arasında paylaşılan verilerden toplanmıştır. Araştırma kapsamında incelenen yirmi altı ürün, ilgili illerde faaliyet gösteren Olgunlaşma Enstitülerinin dijital platformlarda (resmî web siteleri, Instagram ve Facebook hesapları) paylaştığı içerikler arasından seçilmiştir. Ürünlerin seçiminde kent kimliğini yansıtan görsel unsurlar içermesi, geleneksel motiflerin yeniden tasarlanmış olması ve dijital ortamda sunulmuş olması temel ölçütler olarak belirlenmiştir. Veriler netnografik yöntem doğrultusunda dijital ortamdan elde edilmiş; analiz sürecinde ise veriler kodlanarak kent imgesi, geleneksel motif kullanımı, tasarım çeşitliliği ve yerel bağlamla ilişki gibi temalar altında sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgular bu temalar çerçevesinde betimsel ve tematik analiz teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada, geleneksel kent imgelerinin yeniden üretim süreçlerini anlamlandırmak amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Kent imgelerinin seçim süreci kentlerde bulunan nesnelere tanınırlığı, tasarım potansiyelinin ölçülebilir olması ve değilse kent imgesi olarak öne çıkma potansiyeli göz önüne alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’na dâhil olan illerde faaliyet gösteren Olgunlaşma Enstitüleri oluşturmaktadır (İstanbul, Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Afyonkarahisar, Bursa). Çalışmada incelenen ürünler enstitülerin web sitelerinde bulunan koleksiyonlar ve sosyal medya hesaplarında paylaşılmış olan ürünler taranarak seçilmiştir.

Kamu kurumlarının web siteleri ve sosyal medya sayfalarını etkin kullanımının önemi vurgulanacaktır. Elde edilen dijital verilerin seçimleri çoğunlukla şehirde öne çıkan ve yapımı Olgunlaşma Enstitüleri tarafından devam eden el sanatları, yaratıcılık ve tasarım odaklı yaklaşımlarla seçilmiş ve değerlendirilmeye alınmıştır.

1.1. Kavramsal Çerçeve

Kültürel miras; bir toplumun geçmişten devraldığı, günümüzde yaşattığı ve gelecek nesillere aktarmayı hedeflediği maddi ve manevi değerlerin dinamik bir bütünüdür. Müfettiş (2009: 3) bu kavramı hem fiziksel varlığı olan eserleri hem de topluma ait soyut değerleri kapsayan bir “geleceğe miras bırakma” istenci olarak tanımlamaktadır. Ulusal kalıt, sadece geçmişin bir yansıması değildir. Özellikle geleneksel el sanatlarının korunması, yeniden yorumlanması ve modern hayata adapte olma süreçlerinden ayrırmasında kullanılan, üzerinde

anlaşılmış “imgeler” ve “kültürel verimler” bütünüdür (Oğuz, 2013: 77-78). Bu çerçevede el sanatları, sadece teknik bir beceri değil, kentin kültürel hafızasını taşıyan ve çağdaş bir estetikle yeniden biçimlenen ve yaşayan birer imge olarak üretim sahalarında yer almaktadır.

Geleneksel mirasın bu yerel koruma alanı, II. Dünya Savaşı sonrasında hız kazanan küreselleşme süreçleriyle birlikte yeni bir boyuta ulaşmıştır. Günümüzün yüksek hız dünyasında “yerellik” kavramı, fiziksel taşıyıcılarla sınırlı olmamakla birlikte nesnelere üzerinden yönetilen ve gözlemlenebilen stratejik bir alana dönüşmüştür (Bauman, 2012: 30). Dönüşüm sürecini, şehirlerin küresel pazarda ilgi uyandırması ve rekabet edebilmesi için kültürel kodların “imaj ve imge” çalışmalarıyla yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Artık kent imgeleri, sadece coğrafi semboller olmaktan çıkarak yaratıcı endüstrilerin temel girdisi hâline gelmiştir. “Bütün bunlar yalnızca imaj figürleri veya bir tahayyül edinimi sayesinde türetilebilecek figürler olmamakla birlikte aynı zamanda “yüksek sanatlar” alanına ait olan edebî, anlambilimsel ve dilbilimsel fenomenleri sıradan hayatlarımızın içinde tattığımız vasıtalarıdır” (Baker, 2015: 215). Dolayısıyla yerel-kültürel kodlar yaratıcı tasarım süreçleri aracılığıyla küresel dolaşıma giren ve gündelik hayatın estetik tüketim pratiklerinde yer alan birer “imge nesne”ye dönüşmektedir.

İmgelerin bu şekilde nesneleşerek gündelik hayata karışması, beraberinde geniş bir kültür ekonomisi sahası yaratmaktadır. Adorno’nun “kültür endüstrisi” kavramıyla ilişkili olarak saha, doğru stratejik adımlarla yönetildiğinde kentler için sürdürülebilir birer ekonomik kaynağa dönüşebilmektedir. Nebi Özdemir (2012: 13-23) bu sürecin temel dayanağının “yaratıcılık” olduğunu ifade eder. “Güncelleme; herhangi bir yaratmanın içinde bulunan zamana, dar veya geniş anlamda mekân ve mevcut sosyo-ekonomik yapılara uygun hâle getirilmesidir. Bunu, yeni bir yaratmayı hiç yoktan oluşturma düşüncesinden ayırmak gerekir” (Ekici, 2008: 36). Bu iki yorum SOKÜM’ün sabit değersel bir değerden çok, yeni anlamlar ve yeni değerler yaratarak yeniden dolaşıma girmesi gerektiğini ifade eder. Kültürün bir değer olarak pazarlanması ve geleneksel formların modern tasarımla yeniden üretilmesi, mirasın donuklaşmasını engelleyerek onu çağdaş yaşamın bir parçası haline getirir.

Bu doğrultuda el sanatlarının öğretimi ve sürdürülmesi açısından kritik bir rol üstlenen Olgunlaşma Enstitüleri, kent imgelerinin nesnelleşerek günlük hayata karıştığı ana mecralardan birini oluşturmaktadır.

Enstitüler bünyesinde üretilen kıyafet, takı ve dekoratif objeler, yerelden küresele taşınan temsili birer yüz niteliğindedir. Bu çalışmada UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil olan İstanbul, Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Afyonkarahisar ve Bursa illerindeki Olgunlaşma Enstitüleri tarafından üretilen ürünlerde kent imgelerinin kullanımı ve bu imgelerin dijital mecralardaki yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır.

1.2. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, yöntem bölümünde bahsi geçen altı ilin ve yirmi altı ürünün Olgunlaşma Enstitüleri aracılığıyla tasarlanan ürünlerin kent imgesi, yaratıcılık ve tasarım boyutuyla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu değerlendirmeler dört temel ölçüt çerçevesinde gerçekleştirilmiştir: (1) kent imgesinin üründe doğrudan ya da dolaylı biçimde kullanımı, (2) geleneksel motif ve zanaat unsurlarının modern tasarım anlayışıyla dönüştürülme düzeyi, (3) ürün ve koleksiyonlarda gözlenen tasarım çeşitliliği, (4) enstitü çalışmalarının yerel yönetimler, kültürel kurumlar ve kentin tanıtım stratejileriyle kurduğu ilişki düzeyi. İller ve ürünler bu ölçütler doğrultusunda karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

2. Olgunlaşma Enstitülerinin Tarihî Gelişimi

İkinci Dünya Savaşı zamanında zarurî ihtiyaçların ve harp sanayinin teknik eleman ihtiyacının karşılanması amacıyla teknik okulların artırılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda 1945–1946 öğretim yılında ilk kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüsü açılmış, (Turan, 1992: 35) ilk Olgunlaşma Enstitüsü ise 1946–1947 yılında 149 öğrenciyle İstanbul'da açılmıştır (Akın, 2011: 43). Daha sonra 1958 yılında Ankara'da, 1959 yılında Eskişehir ve Samsun'da, 1961 yılında İzmir'de, 1972 yılında Adana'da, 1987 yılında Antalya'da, 1988 yılında Kayseri, Trabzon ve yine İstanbul'da, 1989 yılında Diyarbakır'da ve son olarak 1996 yılında Bursa'da olmak üzere 11 ilde kurulan Olgunlaşma Enstitüleri Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü bünyesine bağlı olan 12 enstitü ile faaliyet göstermeye başlamıştır (Akın, 2011: 45). Günümüzde ise 81 ilde 30 kurumla hizmet vermektedir.

Olgunlaşma Enstitüleri Türkiye'deki kadınların meslekî eğitimi açısından önemli rol oynamaktadır. Kuruluş amacının kız enstitülerinden mezun olan öğrencileri meslek sahibi yapma kaygısı

olan Olgunlaşma Enstitüleri, günümüzde de aynı çizgide devam eden kıymetli eğitim kurumlarıdır. Kadın istihdamı ve kadına verilen değer noktasında öne çıkan Olgunlaşma Enstitüleri, folklor penceresinden bakıldığında ise aktarılan ve sürdürülen geleneksel çalışmalar alana kaynaklık etmektedir.

1996 yılında yayınlanan yönetmeliğin 5. maddede yer alan Olgunlaşma Enstitülerinin amaçları arasında “geleneksel Türk giyim ve el sanatlarını araştırmak, tanımlamak, özelliklerini bozmadan geliştirmek ve üretim yoluyla gelecek kuşaklara aktarmak,” “geleneksel Türk giyim ve el sanatlarını, çağdaş yorum ve tasarımla, yurt içi ve yurt dışında tanıtmak, pazarlamak” gibi amaçların ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Yönetmelikte öne çıkan diğer amaçlar ise öğrencileri “iş hayatında istihdam imkânı olan görevlere hazırlamak ve üretken duruma getirmek,” “eğitim ve araştırma yapılan alanlarla ilgili arşiv oluşturmak,” “özel ve kamu kuruluşlarına danışmanlık hizmeti sunmak” ve “kız teknik öğretim okulları ve diğer mesleki teknik öğretim kurumları ile iller arasında iş birliği yaparak enstitüde eğitimi ve üretimi yapılan meslek alanındaki çalışmaları, ilgili sektör ve üniversite temsilcilerinin de katılımını sağlayarak çok yönlü faaliyetlerle tanıtmak; seri üretim bağlantıları yapmak”tır (URL1). Olgunlaşma Enstitülerinin yönetmeliğinde bulunan bu amaçlardan yola çıkarak enstitülerin zamanla “arşiv oluşturma,” “danışmanlık hizmeti sunma” ve “yenilikçi tasarım ve üretim yapma” gibi birbirinden çok farklı iş alanlarını bir araya getirmekte olan kurumlar haline geldikleri görülmektedir.

Olgunlaşma Enstitüleri, modernleşme hareketinin özellikle moda dünyasındaki izlerinin tarihsel olarak gözlemlenebileceği kurumlardan biridir. Kız enstitülerinde toplanan kızlara dikiş nakış eğitimi verilerek devlet modasının temeli kurulmaya başlanmıştır. İlerleyen süreçlerde Olgunlaşma Enstitüleri sosyetenin ve devlet büyüklerinin eşlerini giydirecek bir okula dönüşmüştür. Günümüzde ise Olgunlaşma Enstitülerinin moda üzerine kurulduğu zamanlardaki etkisinin zaman zaman gölgede kaldığı gibi zaman zaman da yeniden parlamaktadır (Gürçayır, 2013: 118).

Olgunlaşma Enstitüleri geleneksel Türk giyim ve el sanatları alanlarında araştırma ve geliştirme yaparak değerlendirme ve arşivleme çalışmalarını devam ettirmekte ve el sanatlarının yaşatılmasını

sağlamaktadır (Kaya, 2024: 300). Olgunlaşma Enstitülerinin eğitim ve öğretimin beraberinde kaybolma riski altında olan Türk el sanatlarını koruma ve geleceğe aktarılmasında öncülük eden kurumlar olması, bu ürünlerin yurt içi ve yurt dışında tanıtmayı ve pazarlamayı amaçlaması folklor açısından önemli bir noktadır.

Çalışmamızın esas konusunu ise seçilen şehirlerin el sanatları çalışmalarında kent imgelerine yaklaşımı oluşturmaktadır. El sanatlarına katkılarıyla öne çıkan Olgunlaşma Enstitüleri “çalışılan el sanatlarında kent imgelerini yeniden üretiyor mu?” sorusu çerçevesinde seçilen bazı ürünler değerlendirilmiştir. Bu ürünlerde kentlerin geleneksel imgelerinin yeniden yorumlanması tespit edilmeye çalışılmış ve bu bağlamda yorumlanmıştır.

2.1. Türkiye’de Olgunlaşma Enstitülerinde Kent İmgelerinin Tasarımı ve Sunumu

2.1.1. İstanbul Beyoğlu Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü

Türkiye’nin ilk Olgunlaşma Enstitüsü olan “İstanbul Beyoğlu Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü” Refia Övüç tarafından Avrupa modası ve sanatına duyulan hayranlığın toplumda git gide arttığı ve tarihî geleneksel el sanatlarının unutulmaya yüz tuttuğu bir dönemde Kız Sanat Enstitüleri’nin eğitimini bir üst seviyeye taşıyarak “meslekte olgunlaşma”larına atfen “Olgunlaşma Enstitüsü” adıyla bu alanda usta ve çırakların yetiştirilmesi ve el sanatları alanındaki zengin tarihi Türk kültürel mirasını yaymak ve yaşatmak amacıyla 1945 yılında kurulmuştur. Türk el sanatları alanındaki kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve aktarılmasında önemli bir rol üstlenen Beyoğlu Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü 77 yıldır eğitim vermeye devam etmektedir (Dirlik, 2022: 109).

2.1.1.1. Geleneksel Kahve Puşidesi

Kahve puşidesi, Osmanlı döneminde kahve sunumlarında kullanılan bir araçtır. Yaklaşık bir metre çapında olan kahve puşidelerinin etrafı sim ya da sırma saçaklı atlas, kadife gibi ipekli veya lahuraki isimli yünlü kumaşlardan üretilmektedir. Saraya özgü olarak üretilen puşidelerde ise pul, altın veya gümüş iplik kullanıldığı gibi başta inci olmak üzere değerli taşlar da kullanılmaktadır. Saray ve konak kahve sunumlarında bu örtüler, fincanın taşındığı tepsinin önünden aşağı sarkacak şekilde serilmekte ya da kahve tepsisini tutan görevli kişi tarafından ikiye

katlanıp omuz üzerine koyularak taşınmaktaydı (Pekyaman ve Taş, 2024: 904). Enstitüde üretilen ürünlerden birisi olan geleneksel kahve puşidesi, kırmızı atlas kumaş üzerine 24 ayar altın sırma, doğal inci, tırtıl saçak ve ipek astarla 19. yüzyıl Osmanlı dönemine ait orijinal parçaya sadık kalınarak enstitünün nakış atölyesinde yeniden üretilmiştir. Kullanılan motifler ve semboller geleneksel açıdan orijinallerini yansıtan ve günümüze taşıyan önemli ürünlerden birisi olmuştur (URL2). Saray kültüründen kalan bu özel geleneği modernize ederek aktarmayı amaçlayan bu çalışma, puşideyi nostaljik bir obje olmaktan çıkararak Türk geleneklerinde önemli bir yeri olan kahve ve kahve sunumlarının bir parçası hâlinde yaşatmayı amaçlamaktadır.

Fotoğraf 1: *Kahve Puşidesi (URL3).*

2.1.1.2. Başımnda Anadolu

Anadolu kadınlarının aksesuar niteliğinde kullandıkları ve binlerce yıldır giydikleri “başlık” bu topraklarda var olmuş medeniyetlerin kültürel aktarımının bir objesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gelenekselleşerek günümüze ulaşmış olan ve özellikle Türk gelenek ve göreneklerini biçimsel bir şekilde yansıtan başlıklar, önemli kültürel değerlerden birisidir. Başlıklar, çeşitli süs unsurlarıyla statü, duygu ve durumları çevreye yansıtmaktadır. Genç kızların başlık takmaması ya da çok sade başlıklar kullanması, sözlü genç kızların başlıklarına açık renkli krep bağlamaları, dul kadınların başlıklarına kara yazma bağlamaları ve yeni gelinlerin açık veya canlı renkli başlıklar kullanmaları geleneksel olarak kadınların durumlarını çevreye yansıtan ürünlerdir (Özel, 1992: 1). Enstitü, Türk geleneksel hayatında önemli bir yeri olan başlıkları işleyerek yaşatmayı ve gelecek nesillere aktarmayı amaçlayarak bir koleksiyon ortaya koymuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen Türkiye Kültür Yolu Festivali kapsamında enstitü koleksiyonlarından seçilen ürünlerin sunulduğu “Başımda Anadolu” adlı kadın başlıklarının bulunduğu sergi, geleneksel kadın başlıklarının yeniden yaratımı ve motiflerin günümüze taşınması noktasında öne çıkmaktadır (URL2); ancak İstanbul Beyoğlu Refia Övünç Olgunlaşma Enstitüsünde yapılan çalışmalar kent imgelerini kullanmamış, daha çok geleneksel el sanatları üzerine çalışmıştır. Osmanlı dönemi motifleri, geleneksel Anadolu el sanatları ve moda üzerine yapılan çalışmalar, içerisinde kent imgelerini barındırmamıştır.

Fotoğraf 2. *Başımda Anadolu Serisi (URL2).*

2.1.2. İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü

İstanbul Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, İstanbul’un Beylerbeyi semtinde 1988 yılında hizmete başlamış bir Olgunlaşma Enstitüsüdür. Enstitü bünyesinde geçmiş yüzyıllara ait giysi, yazma, örtü gibi eserlere yer veren bir müze bulunmaktadır. Bu müzede 18. 19. ve 20. yüzyıllara ait orijinal eserler sergilenmektedir. Türk giyim ve el sanatlarını inceleyerek yeni kuşaklara aktarmayı amaçlayan enstitü, tasarım, üretim, tanıtım ve pazarlama çalışmaları yapmakta ve bu alanda mesleki eğitim vermektedir.

2.1.2.1. Unutulmaya Yüz Tutmuş Osmanlı ve Selçuklu Eserleri Koleksiyonu

Enstitünün hazırlamış olduğu “Unutulmaya yüz tutmuş Osmanlı ve Selçuklu Eserleri Koleksiyonu”nda Geleneksel Türk giysilerinden olan bindallı, üçetek ve kaftan orijinal kalıplarının günümüz kumaşları ile yeniden hayat bulmuştur. Osmanlı-Selçuklu dönemine ait renk, desen,

nakış, kordon ve iğne oyaları kullanılarak günümüz modasına da uygun olması amaçlanan sanatsal yönü ile öne çıkan kaftanlar da koleksiyonda yer almaktadır. Kaftanlar üzerindeki desenlerde sim sırma tekniği ve günümüzde örneği olmayan kordon oyası teknikleri de bu projede hayat bulmuştur. Bu proje, İstanbul Beylerbeyi Olgunlaşma Enstitüsü el sanatları, nakış, seramik, giyim ve triko örme atölyelerinde tamamlanmıştır (URL4). Bu noktada geleneksel ürünlerin ve sembollerin günümüze taşınması ve modernleştirilmesi konusunda enstitünün etkisi görülmektedir. Geleneksel Türk kıyafetlerinden olan bindallı, üçetek ve kaftan İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'nün üzerinde gerçekleştirdiği çalışmalarla birlikte modern bir estetikle yeniden üretilmiştir.

2.1.2.2. Kalıp Baskı Tekniği

Kalıp baskı tekniğinin ilk olarak Anadolu'da Hititlerde taş mühürlerle kullanıldığı düşünülmektedir. Hitit mühürlerinden esinlenerek kullanılan desenler ile geleneksel yazmacılıkta uzun zamandır kullanılan kalıplar ile üretilen ve enstitüde çalışılan bu ürün Göztepe TCDD Kültür Sanat Merkezinde satışa sunulmuş ürünlerden birisidir. Ürün üzerindeki motifler incelendiğinde Hitit mühürlerinden esinlenen desenlerin kullanıldığı görülmekte, mühürlerin modern bir yorumlanışı olarak karşımıza çıkmaktadır. İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, Hitit mühürlerini tarihi bir öge olmaktan çıkarmış, ulusal ve uluslararası bir tasarıma entegre ederek güncel bir imge hâline getirerek yeniden kurgulamıştır.

Fotoğraf 3. Kalıp Baskı Tekniği (URL5).

2.1.2.3. Hanım Sultanlar Kitre Bebek Koleksiyonu

Kitre bebek, yapımı fazlaca özen gerektiren ve zaman alan bir malzeme olup el işçiliğinde geleneksel bebeklerin en önemlilerinden birisidir (Baş, Temizyürek ve Çobanoğlu, 2022: 552). El işçiliğinde kıymetli olan bu bebek türünü Türk kültürünün geleneksel kıyafetlerinden birisi olan kaftan ile giydirerek çalışmayı tamamlayan enstitü bu koleksiyon ile iki önemli geleneği birleştirmiştir. Kumaşı, motifi ve ihtişamı ile dünyaca bilinen, günümüzde yerli ve yabancı birçok müzede sergilenmekte olan kaftanlar, Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Osmanlı döneminde özellikle padişahların gücünü gösteren bir sembol olan kaftanlar hem erkekler hem de kadınlar için kullanılan bir dış giyim unsurudur. Kaftanlar, üretildiği dönemlerin ince zevkinin, Osmanlı sanatının ve yaratıcılığının zenginliğinin bir yansıması olarak görülmektedir (Uysal Özdemir, 2021: 247).

Hanım Sultanlar Kitre Bebek Koleksiyonunda bulunan Hatice Mahfiruz Valide Sultan adına tasarlanmış tamamen kitreden yapılmış el emeği bebeğin nakışlarla işlenmiş kaftanı geleneksel motifler açısından dikkat çekmektedir. Nakış işlemeleri, dikimi, takı ve aksesuarları enstitü atölyelerinde üretilmiştir. Mahfiruz Valide Sultan'ın kaftanında Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan tören kaftanının paralel kıvrımlı olarak düzenlenmiş büyük lalelerden oluşan deseni kullanılmıştır. Bunun yanı sıra Hindistan'da yapılan 72. Miss World yarışmasının açılış töreninde İdil Bilgen, enstitü tarafından hazırlanan geleneksel motifli kostümü ile sahneye çıkmıştır. Kaftan şeklinde tasarlanmış elbise, sembolik olarak taşıdığı motifler açısından geleneksel bir ürünün modern bir çalışmayla yeniden üretiminin kullanım alanlarından birisine örnek olmuştur.

İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, kaftanları geleneksel birer obje olarak korumak yerine günümüze uyarlamış ve enstitünün vizyonuna uygun bir şekilde dönüştürmüştür (URL4); ancak İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, çalışmamızın konusunu oluşturan kent imgelerini çalışmalarında kullanmamıştır. Osmanlı dönemi motiflerine, Selçuklu dönemi motiflerine ve geleneksel Türk el sanatlarına çalışmalarında yer veren enstitü, bu açıdan kıymetli ürünler ortaya koymuş, kent imgeleri üzerine ise tasarımlar ortaya koymamıştır.

Fotoğraf 4. Kitre bebek (URL5).

Fotoğraf 5. Kaftan (URL5).

2.1.3. Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü

2016 yılı Haziran ayında Seyhan Konağında eğitim öğretime başlayan Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü, 2019 yılında İl Özel İdaresi tarafından enstitüye tahsis edilen Ispartalılar Konağına taşınmıştır. Seyhan Konağı ise Enstitü Sergi Salonu olarak düzenlenmiştir. Hitit, Frig, Roma, Bizans, Selçuklu, özellikle Germiyan ve Osmanlı toplumlarından günümüze kuşaktan kuşağa aktarılan maddî ve manevî kültürle harmanlanan şehrin kimliği Kütahya ilini ön plana çıkartmaktadır. Kütahya'nın öne çıkan bir diğer özelliği ise sanatsal zenginliğidir. Başta çini olmak üzere dokumacılık, elmas işlemeciliği, tahta kaşık oymacılığı, urgancılık ve keçecilik yaşatılmakta olan el sanatlarından bazılarıdır. Kütahya Olgunlaşma Enstitüsünün amacı, modern kültürün etkisiyle dejenere olmuş kültür ve sanat eserlerinin bozulmamış halini belgelemek ve gelecek nesillere aktarmak olmuştur (URL6).

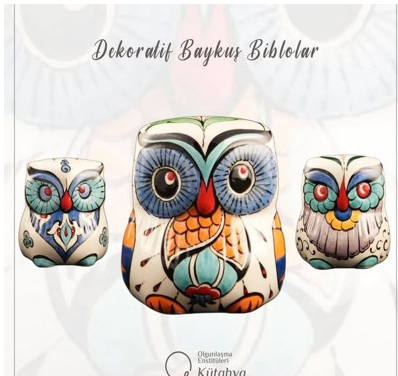
2.1.3.1. Çini Sanatı

Çini, Anadolu'da ağırlıklı olarak İstanbul, İznik ve Kütahya'da icra edilen bir sanattır. Çinilerde çoğunlukla kullanılan simgeler lale, balık ve gemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle cami içi süslemelerde çiçek desenleri ön plana çıkmaktadır. En çok kullanılan renkler ise mavi, beyaz ve kırmızı olmaktadır. Bu renklerin üzerine parlaklık vermesi için uygulanan sırlarla birlikte eşsiz bir görünüm sunan çiniler hem sanatsal hem de mimari açıdan kullanıldıkları alanlara estetik bir görüntü ve anlam katmaktadır (Bayazit ve Işık, 2012: 894).

Kütahya tarihi boyunca çinicilik merkezlerinden birisi olmuştur. Günümüzde de geleneksel olarak çini üretimi Kütahya’da devam etmektedir. Hem sanat hem de zanaat olarak sürdürülen çinicilik, yöre halkına sosyal ve ekonomik değerler kazandırmaktadır. Şehirde çinicilik üzerine kurulan çeşitli kurslarda bu sanat öğretilmekte ve yeni nesillere aktarılmaktadır (Bayazit ve Işık, 2012: 895). Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü de bu eğitim kurumlardan birisini oluşturmaktadır. UNESCO yaratıcı şehirler listesinde de çini sanatı ile yer alan Kütahya şehri için çini bir kent imgesi olarak değerlendirilmektedir.

Enstitü, kent imgesi olan çini sanatını günümüz ürünlerine modern bir şekilde uygulayan eserler ortaya çıkarmıştır. “Gizli bahar kolye” adlı kolye çalışması, Kütahya’nın köklü çini sanatından ilham alınarak kırılmış ve atık durumundaki motifli çini parçası, ajur ve kabartma teknikleri ile işlenmiş ve metal bir yüzeyde çalışılmıştır. Geleneksel çini estetiğini modern takı formunda yeniden yorumlayan bu parça hem sürdürülebilir bir anlayışla geleneği geleceğe taşımakta hem de Kütahya’nın kent imgesi olan çiniyi kullanmaktadır. Bunun yanı sıra çiniden yapılan dekoratif biblolar ve çay setleri gibi ürünlerle de çiniciliği günümüzde hayatın bir parçası olan objelere işleyerek modernize eden Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü, kent imgelerini kullanmada öne çıkan enstitülerden birisi olarak değerlendirilmektedir.

Fotoğraf 6. Çini Biblo (URL7).

Fotoğraf 7. Çini Kolye (URL7).

2.1.3.2. İğne Oyası

İğne oyası, iğne ile kumaş, kalın iplik ve zincir üzerine düğümler atılarak yapılan bir örgü türüdür. Boyutlu yağısı ve süsleyici niteliği ile Türk el sanatları içerisinde önemli bir yer tutan iğne oyalarnın geçmişı çok eskilere dayanmaktadır ve dünya literatüründe “Türk Danteli” olarak adlandırılmaktadır (MEB, 2014: 3).

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsünde geleneksel işlemlerden birisi olan iğne oyasının da günümüzün modern modasına uygun hale getirilerek işlendiği yakalıklar, geleneğin günümüze taşınması açısından öne çıkan bir ürün olmuştur. Enstitünün bünyesinde “Kütahya İğne Oyaları” adlı iki cilt halinde hazırlanan ve 121 adet tarihi oya bulunan bir koleksiyon da bulunmaktadır. Kütahya’da önemli bir yeri olan iğne oyası, enstitünün çalışmalarına konu olmakta ve ürünlerinde karşımıza çıkmaktadır. Enstitü, iğne oyası el sanatının asıllarını günümüze taşımak ve bu oyaları tanıtmayı amaçlamaktadır. Bunun için il merkezi ve ilçelerde çeşitli araştırmalar yapılmış ve elde edilen tarihi modeller fotoğraflanmıştır. Fotoğraflanan modeller, orijinal malzemeler, renkler ve teknikler ile yeniden üretilmiş ve arşivlenmiştir. Bu noktada iğne oyası gelenek ve geleceği birbirine bağlayan bir sembolik unsur niteliğindedir (URL6).

Bunların yanı sıra geleneksel kıyafetli bebek koleksiyonu adlı koleksiyonda Kütahya’nın tarihi kadın kıyafetleri araştırılarak ortaya çıkan 5 farklı kıyafet modeli seçilmiş, birebir küçültülerek bebek boyutunda 60 adet üretilmiştir. Yünün iğne ile keçeleştirilmesi yöntemi kullanılarak üretilen kıyafetler sentetik ve plastik malzeme kullanılmadan ortaya çıkarılmış ve geleneğe sadık kalınmıştır. Kütahya zeybek alayı teması erkek yelek koleksiyonu adlı koleksiyonda ise Kütahya’nın kültür birikimi içerisinde ayrıcalıklı ve önemli bir yeri olan zeybek, enstitünün çalışma alanlarından birisini oluşturmuştur. Enstitü, zeybek alayı yelek koleksiyonu adını taşıyan bu yelek koleksiyonunu yapmakta milletimizin öz malı olan zeybek kültürünün yok olmadan ve aslını kaybetmeden gelecek nesillere ulaştırmak ve bu kültürü modern hayata katmayı amaçlamıştır (URL6).

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü, çalışmamızın konusu olan kent imgelerinden Kütahya kent imgesi çini sanatına yoğunlukla yer vermiştir. Bunun yanı sıra geleneksel el sanatlarına da yer veren enstitü, geleneksel ürünleri modernize ederek günümüze taşımakta ve Kütahya

kent imgesi olan çini sanatının yaşatılması adına önemli bir yer tutmaktadır.

Fotoğraf 1. İğne Oyası Yakalılık (URL7).

2.1.4. Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü

2017 de Türkiye'nin 20. Olgunlaşma Enstitüsü olarak eğitim vermeye başlayan Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü, Maraş'a özgü el sanatlarını üretmeyi ve gelecek nesillere aktarmayı, kayıt altına almayı ve modernize etmeyi amaç edinmiştir. Kahramanmaraş'a özgü "Maraş işi", "Alaca dokuması" ve "ahşap oymacılığı" gibi birçok el sanatını öğretmekte ve üretmektedir (URL8).

2.1.4.1. Oymacılık

Oymacılık sanatı, Kahramanmaraş'ta gelişme gösteren ve günümüzde de canlılığını korumaya devam eden geleneksel el sanatlarından birisidir. Oymacılıkta şimşir, meşe, ıhlamur ve ceviz gibi işlemeye uygun ağaçların kurutulmuş kestaneleri kullanılmaktadır. Çeyiz sandığı, rahle, gazetelik, ziynet kutusu, aynalık, isimlik gibi birçok üründe bu teknik kullanılmaktadır (URL9). Kahramanmaraş'a özgü tekniklerle yapılan oymacılık zanaatı bir kent imgesi olarak değerlendirilmektedir.

Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü'nde ahşap oymacılığı ile yöreye özgü geleneksel tırnak oyma ve kabartma tekniklerinin kullanıldığı sandıklar, enstitü tarafından küçük dekoratif sandıklar ve büyük çeyiz

sandıkları olarak üretilmektedir. Geleneksel Kahramanmaraş'a ait oyma tekniklerinin günümüze uyarlanarak yaşatılması ve modernize edilmesi, üretilen sandıkların günlük hayatta kullanılabilir şekilde dönüştürülmesi kültürel imgelerinin çağdaş bir perspektifle yeniden üretimi olarak karşımıza çıkmaktadır. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağında edebiyat alanında yer almakta olan Kahramanmaraş'ın kent imgelerinden birisi olarak değerlendirilen oymacılık, Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü tarafından dikkate alınarak bu sanat üzerine çalışmalar yapılmakta, geleceğe aktarılmasına ve yaşatılmasına katkıda bulunmaktadır.

Fotoğraf 2. Oyma Kutu (URL10).

2.1.4.2. Maraş işi

Geleneksel el sanatlarından birisi olan Maraş işi, millî işlemler arasında önemli bir yer almaktadır. Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü, gün geçtikçe çeşitli sebeplerden dolayı gerekli ilgiyi görmekten mahrum kalan el sanatları arasında bulunan Maraş işinin günümüzde modern ev dekorasyonlarında kullanılabileceği tasarımlar ortaya koymaktadır.

Kahramanmaraş'ın en ünlü el sanatlarından olan Maraş işi, enstitü için de en önemli çalışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Maraş işi birçok üründe uygulanan bir el işi olarak karşımıza çıkmaktadır. Masa örtüleri, peçeteler, dekoratif örtüler gibi alanlarda çokça kullanılmaktadır. Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü de Maraş işini

birçok üründe kullanmakta ve bu geleneksel el sanatını modernize ederek günümüz ürünlerine başarılı bir şekilde işlemektedir. Yoğun ilgi gören Maraş işi işlemeli ürünler, bu el sanatının gündelik hayat içerisinde önemli bir yer edindiğini göstermektedir.

Fotoğraf 3. Maraş İşi Örtü (URL11).

2.1.5. Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü

Gaziantep, 2000’li yılların başından itibaren sistematik bir markalaşma stratejisi izleyen bir kent kimliği sergilemektedir. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’na gastronomi dalında dâhil olmasıyla bu süreci tescilleyen kent, aynı zamanda bünyesindeki diğer kültürel miras öğelerini de ‘marka’ değerine dönüştürmek amacıyla kapsamlı çalışmalar yürütmektedir.

2.1.5.1. Kutnu Kumaşı

Kutnu kumaşı; 1600’lü yıllarda Suriye’den Gaziantep’e göç eden ustaların aktardığı zanaat birikimleriyle şekillenmiş, saray çevresinden halka kadar geniş bir kullanıcı kitlesine hitap etmiştir (Çoruh & Binboğa, 2021: 132). Literatürde kutnu kumaşının çeşitliliği üzerine farklı veriler bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı kayıtlarında on üç adet tür ve renk tanımı yer alırken (Kültür Turizm Bakanlığı, e.t. 13.12.2025). Çoruh ve Binboğa (2021: 132) bu sayının yaklaşık yirmi iki olduğunu belirtmektedir. Bu noktada Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü’nün koleksiyonlarında yer alan ve güncel tasarımlarda işlenen

renk/ tür çeşitliliği, geleneksel verilerin modern üretim süreçlerindeki yansımaları görmek açısından kritik bir veri alanı sunmaktadır.

“Kutnu kumaşının yeniden tanıtılması, üretiminin teşvik edilmesi ve bir kültür mirası olarak topluma yeniden kazandırılması amacıyla Gaziantep Büyükşehir Belediyesi başkanlığında 17 Aralık 2014 tarihinde “Kutnu Tanıtım Grubu” kurulur, grubun başkanlığını Julide Konukoğlu üstlenir” (Öner, 2019: 134).

Yerel yönetim destekleri ve Olgunlaşma Enstitüsü aracılığıyla yeni bir tasarım nesnesine dönüşen Kutnu kumaşı, günümüzde ev tekstili, şal ve kravat gibi modern kullanım alanları için yeniden kurgulanmaktadır. Geçmişte daha çok düğün gibi özel törenlerde kadınlar tarafından şalvar olarak kullanılan ve değerli bir ‘sandık hazinesi’ olarak saklanan bu kültürel miras, enstitü bünyesinde çağdaş bir bakış açısıyla yorumlanmaktadır; ancak dönüşüm sürecinde, kumaşın yapısal özelliklerinden (narin yapısı, yıkama zorluğu) kaynaklanan kullanım zorlukları ve ev tekstili gibi yüksek dayanıklılık gerektiren alanlardaki fonksiyonel sınırlılıkların göz ardı edildiği görülmektedir. Oysa bir tasarımın sadece biçimsel olarak geçmişten beslenmesi yeterli değildir; Demir Pröhl’ün (2025: 62-63) belirttiği gibi ‘Her tasarım probleminin kendine has ihtiyaçları ve inceltilmiş tanımlara ihtiyaçları vardır. Kültürel mirastan ilham almak sadece bir anlamın, anlatımın parçası olduğunda çağdaş bir tasarım olabilir’. Bu noktada kutnu kumaşının yeni formlarındaki estetik başarısı fonksiyonel ve sürdürülebilir bir tasarım stratejisiyle desteklenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kravat, şal ve ceket gibi kıyafetlerde kullanılan kutnu kumaşının günümüz giyim kuşamına kazandırılması amaçlanmaktadır.

Fotoğraf 4. Kutnu Kumaş Ceket (URL12).

2.1.5.2. Antep İşi

Gaziantep'e özgü bir diğer kültürel miras hazinesi olan 'Antep İşi Nakış' yüksek teknik beceri ve estetik hassasiyet gerektiren bir el sanatı alanıdır. Geleneksel olarak ipek ipliklerle kutnu veya kumaş üzerine icra edilen bu akış tekniği (Alpay, 2024: 194), Gaziantep Nurel Enver Taner Olgunlaşma Enstitüsünün 2023 yılı Nakış Kataloğu incelendiğinde (URL12), zanaatın durağanlığının ötesine geçmiştir. Öner çalışmasında "Gaziantep'e ziyarete gelen yerli ve yabancı turistlerin bu işleri temin edebilecekleri sergi, kermes veya mağazalar açılması bu kültürel bilginin canlı tutularak korunması" gerektiğini ifade etmiştir (2017 :249). 2024 yılında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras listesine girmek adına çalışmalar başlamış, 2025 Aralık ayında Hindistan'da düzenlenen UNESCO etkinliğinde ise Antep İşi'nin listeye dâhil edildiği bildirilmiştir (URL13).

Katalogda yer alan Antep işi fularlar ve kanaviçe işi lambaderler, Gaziantep kent imgesi olan Antep işi nakışını nostaljik bir sandık hazinesi imgesinden sıyrarak gündelik yaşamın dinamik bir objesi haline getirmiştir. Bennett, (2013: 153) "geç modern bireyler hem kendilerini konumlandırmak hem de kültürel olarak kodlanan mesajları diğerine aktarmak için tasarlanmış kişisel imajlar yaratır" demektedir. Bunun sonucunda kişileştirilmiş bir imaj ortaya çıkar. Tasarlanan yeni ürün, geçmişin izlerini taşıdığı için nostaljik olarak değerlendirilirken yeni tasarım metotlarının kullanımı ve sürdürülebilirliği açısından da modern olarak değerlendirilmektedir. Böylece geleneksel Antep işi, sadece teknik bir nakış uygulaması olmaktan çıkmaktadır. Modern tüketicinin kimlik inşasına hizmet eden ve kentsel belleği modern tasarım diliyle yeniden üreten bir kent imgesine dönüşmektedir.

Fotoğraf 12: Antep İşi Örtü (URL14).

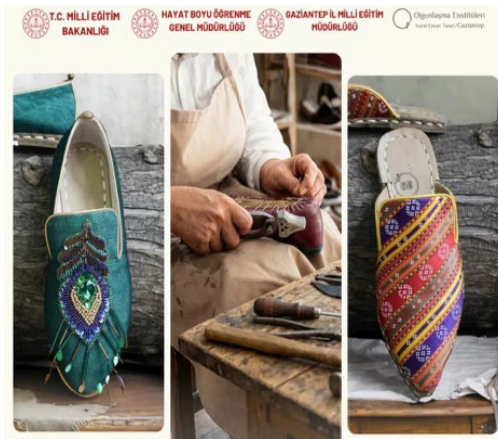
2.1.5.3. Yemeni

Geleneksel yemeninin formel yapısı; bağcıklı formlar, sandalet tasarımları ve ev içi kullanıma uygun terlik modelleriyle genişletilerek güncel moda literatürüne eklenmiştir. Bu noktada en dikkat çekici kültürel imge üretimi, ebru sanatı gibi farklı geleneksel disiplinlerin yemeni dokusuyla birleştirmesidir. Bu ‘mezeleme’ pratiği, ürünün yerel kimliğini korurken küresel tüketim ağlarına hitap edebilecek bir kültürel ekonomik nesneye dönüşmesini sağlamaktadır.

“İnsanlar, ihtiyaçlarını karşılamak için ürettikleri eşyalara estetik değer kazandırmış ve ortaya çıkan el sanatları ürünleri, sosyal ve kültürel değerlerle beraber renk ve motiflerin de kullanımıyla aracı hâline gelmiştir (Sarıoğlu’ndan akt, Özdal ve Dinç Musluk, 2023: 2067). Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü; yemeniyi nostaljik bir öge olmaktan çıkarıp ulusal ve uluslararası tasarım alanında rekabet edebilecek işlevsel, yüksek katma değerli bir imge olarak yeniden kurgulamayı başarmıştır. Bu durum geleneğin güncellenerek yorumlanması bağlamında kent imgesinin ekonomik ve estetik sürdürülebilirliğine doğrudan katkı sunduğu gözlemlenmiştir (URL12).

Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü’nün yemeni üzerine gerçekleştirdiği çalışmalar, geleneksel bir zanaat ürününün estetikle yeniden üretimin somut bir örneğidir. Enstitü yemeniyi sadece etnografik bir nesne (ayakkabı) olarak korumak yerine, onu yaratıcı şehirler vizyonuna uygun şekilde fonksiyonel ve semantik bir dönüşüme tabi tutmuştur

Fotoğraf 5. Yemeni (URL12).

2.1.5.4. Kuyumculuk

Gaziantep'in tarihsel derinliğinden gelen altın ve gümüşü işleme sanatı, günümüzde gelenek ile modern estetiğin kesişim noktasında, kentin görsel kimliğini temsil eden sembolik bir sermaye olarak görülmektedir. Geçmişte birincil olarak yatırım nesnesi vasfıyla ekonomik bir değer taşıyan altın, günümüzde bu işlevini korumakla birlikte, estetik ve kültürel bir "gösterge" haline gelerek yüksek katma değerli bir tasarım ürünü olarak öne çıkmaktadır. Olgunlaşma Enstitüsünün kuyumculuk alanındaki çalışmaları, tam da bu noktada geleneğin statik bir tekrarı değil kültürel imgelerin yenilikçi bir perspektifle yeniden üretimi olarak değerlendirilmelidir.

Hazırlanan koleksiyonlarda kentin çok katmanlı kültürel belleği disiplinler arası bir imge transferi yoluyla takı formuna dönüştürülmüştür. Örneğin; antik döneme ait Zeugma mozaiklerinin taşınabilir birer takı nesnesi haline getirilmesi, arkeolojik mirasın kültürel ekonomi bağlamında yeniden şekillendirilmesidir. Benzer şekilde, kentin ikonik dokuması olan "Kutnu"nun metal aksamlarla birleştirilerek "Ajurlu Kutnu Kolye" gibi formlara evrilmesi, farklı zanaat disiplinlerinin çeşitlenmesini ve kentin görsel dilinin bütünleşik bir şekilde pazarlanmasını sağlamaktadır. Kuyumculuk ürünleri; Gaziantep'in gelenek ve gelecek arasında kurduğu sembolik köprünün somut birer çıktısı ve ekonomik değeri olan birer kültürel imge niteliğindedir (URL15).

Fotoğraf 6. Minyatür Mozaik Kolye Tasarımı (URL12).

2.1.6. Afyonkarahisar Olgunlaşma Enstitüsü

Afyonkarahisar Olgunlaşma Enstitüsü 2022 yılında ülkenin 30. enstitüsü olarak hizmet vermeye başlamıştır. Enstitüde dokuz adet atölye bulunmaktadır. Kültürü yeni sanat dalları ile sentezleyip yaşatarak dünya çapında tanıtma amacıyla yola çıkan bir kurumdur (URL15).

2.1.6.1. Keçeden Ekolojiye

Afyonkarahisar, Anadolu'daki en köklü keçe üretim merkezlerinden biri olarak bu zanaatı kentin kültürel kimliğini yansıtan sembolik bir sermaye olarak konumlandırmaktadır. Afyonkarahisar Olgunlaşma Enstitüsü'nün keçe üzerine kurguladığı tasarımlar, materyalin sadece fiziksel özelliklerini değil, aynı zamanda kentin kültürel hafızasını da bu yüzeylere kodlama çabasını yansıtmaktadır.

Tasarım sürecinde en dikkat çekici unsur, doğa ile kurulan kurumsal ilişkidir. “Doğadan elde edileni doğaya geri teslim etme” felsefesiyle şekillenen keçe üretimi sürdürülebilir ve ekolojik bir tasarım dili oluşturmaktadır. Keçenin ham maddesinden işleme koşullarına kadar uzanan zahmetli süreç seri üretim anlayışına uymamaktadır. “Keçi üreticilerine göre, Afyon merkezde en çok ev aksesuar ürünleri rağbet görmektedir; çünkü insanlar keçeden yapılan giyim aksesuarlarının koktuğu ve kaşıntıya sebep olduğunu düşünerek bunları tercih etmemektedir. Halbuki keçenin insan sağlığı açısından yararları ön plâna çıkartılarak çeşitli yollardan insanlar bilgilendirilmelidir” (Şanlı & Keçeci, 2019: 1155). Bu nedenle kent imgesi haline getirilmesi zorlayıcı bir ürün olarak görülmektedir. Keçeyi kentin ve toplumun hafızasını temsil eden niş bir kültür imgesi olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Fotoğraf 16. Keçeden Şapka ve Şal (URL15). **Fotoğraf 17.** Keçeden Patik (URL15).

2.1.7. Bursa Olgunlaşma Enstitüsü

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü, geleneksel mirası statik bir koruma anlayışından çıkararak kentin sembolik değerlerini modern tasarım dünyasına eklemektedir. Enstitünün el nakışları alanındaki uzmanlığı ‘Nakş-ı Türk’ patenti ile tescillenmesi ve gastronomi alanındaki ‘LOÇİK’ markası (URL16) geleneksel üretimin birer ‘kent imgesi’ olarak yeniden kurgulandığının göstergesidir. Bu girişimler, ürünlerin maddi birer meta olmanın ötesinde, Bursa’nın kültürel kimliğini yurt içi ve yurt dışı defilelerde temsil eden estetik nesnelere olarak konumlandığını kanıtlamaktadır.

2.1.7.1. İznik Çinileri Koleksiyonu

İznik Çinileri Giysi Koleksiyonu kapsamında hazırlanan tasarımlar, 15. ve 16. Yüzyıl İznik çini sanatının karakteristik görsel repertuarını modern bir estetikle yeniden yorumlamıştır. Analiz edilen ürünlerde; lale, karanfil, sümbül, gül, servi ağacı, nar gibi natüralist öğelerin yanı sıra çintemani, hatai, rumi, balık pulu ve kançeri yaprağı gibi stilize motiflerin yoğunluğu tespit edilmiştir. Bu noktada tasarımın temel stratejisi motiflerin geleneksel sembolik anlamlarından ziyade, seramik gibi ‘sert’ yüzeylere özgü olan estetik disiplini, tekstil gibi ‘yumuşak’ ve dinamik dokulara transfer etmiştir. İznik çinisini durağan bir zanaat nesnesi olmaktan çıkararak, gündelik yaşamın içinde süregelen ve kentin kültür kodlarını taşıyan bir kent imgesi nesnesine dönüştürmüştür.

Fotoğraf 18. İznik Çinileri Koleksiyonu (URL17).

2.1.7.2. Geleneksel El Nakışları Koleksiyonu

Geleneksel El Nakışları Koleksiyonu'nda uygulanan hesap işi, tel kırma, Bartın işi, iğne ardı ve kum iğnesi gibi teknik disiplinler, ürünün salt işlevselliğinin ötesinde bir anlam dünyası inşa etmektedir. Koleksiyonda sergilenen ürün çeşitliliğinin azlığından ziyade, bu karma tekniklerin belli bir kompozisyonda birleşmiş olması dikkat çekmektedir. Bursa'nın çok katmanlı tarihî dokusunu ve kültürel derinliğini simgeleyen birer görsel metafora dönüştüğü söylenebilir. Tekniklerin çeşitliliği ve eşzamanlı kullanımı, modern tasarımın 'melezleme' ilkesiyle örtüşmektedir. Bu durum geleneksel el sanatlarını durağan birer taklit olmaktan çıkararak kentin tarihsel mirasını yansıtan dinamik birer kent imgesi haline getirmektedir. Nakış teknikleri, Bursa'nın somut olmayan kültürel mirasını somutlaştıran ve kentin hafızasını yeniden kurgulayan birer anlatıcı işlevi gördüğü ifade edilebilir.

Fotoğraf 20. Geleneksel El Nakışları Koleksiyonu (URL17).

2.1.7.3. Bursa'da Kuyumculuk-Karagöz ve Hacivat

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü'nün kuyumculuk atölyesinde üretilen bu tasarım, somut olmayan kültürel mirasın somut birer kent imgesi nesnesine dönüşüm sürecini en yalın haliyle örneklemektedir. Tasarım merkezine konumlandırılan "Karagöz ve Hacivat" figürleri, Bursa'nın tarihsel ve mizahi kimliğinin en güçlü görsel temsilleri olarak işlev görmektedir. Görselde görülen takı formu, Bursa'nın zanaat birikimini "giyilebilir bir kent belleği" haline getirerek ürünün maddi

değerinden ziyade manevi ve kültürel temsil değerini ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda Karagöz ve Hacivat'ın birer mücevher formunda yeniden kurgulanması, geleneksel halk bilimi öğelerinin estetik kodlarla küresel ölçekte nasıl pazarlanabilir bir kent imgesi haline getirilebileceğinin analitik bir kanıtıdır.

Fotoğraf 22. Karagöz ve Hacivat Kolye (URL17).

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil olan altı ilde bulunan Olgunlaşma Enstitülerinde yirmi altı ürün kent imgesi kullanımı açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda edinilen bulgular ve yorumlar ise şu şekildedir:

Araştırmada elde edilen bulgular, kent imgesinin kullanım düzeyi, geleneksel motiflerin modern tasarıma dönüştürülme biçimi, tasarım çeşitliliği ve yerel entegrasyon ölçütleri esas alınarak değerlendirilmiştir. Bu ölçütler doğrultusunda Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Bursa'daki Olgunlaşma Enstitülerinin Afyonkarahisar ve İstanbul'daki örneklerle kıyasla kent imgesi üretimi ve tasarımı bakımından daha elverişli bir yapı sergilediği tespit edilmiştir.

İstanbul'daki Olgunlaşma Enstitülerinin tasarım ve moda yönelimi güçlü olmakla birlikte üretimlerin çoğunlukla müze ve sergileme odaklı kaldığı saptanmıştır. Kentin sahip olduğu zengin kültürel imge çeşitliliğinin yaratıcı endüstrilerle yeterince eklenemediği ve ürünlerin dinamik bir kent imgesi sunmaktan ziyade statik bir nesne olarak sunulduğu gözlemlenmiştir. Bu durum İstanbul'un küresel tasarım ağındaki rolü ile enstitünün gelenekseli yeniden kurgulama potansiyeli arasında bir mesafe olduğunu göstermektedir. İstanbul'un

tasarım kenti kimliğiyle uyumlu olarak geleneksel öğelerin modern yaşam formlarıyla yeniden kurgulanması ve enstitülerin sergileme odaklı yapıdan yaratıcı üretim odaklı bir yapıya bürünmesi tavsiye edilmektedir.

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsünün kentin “UNESCO Zanaat ve Halk Sanatları Şehri” unvanıyla uyum içerisinde çalışan bir kurum olduğu saptanmıştır. Enstitü bünyesinde gerçekleştirilen çini tasarımlarının geleneksel formları korunurken aynı zamanda modern estetik ihtiyaçlara cevap veren bir güncelleme sürecinden geçtiği gözlemlenmiştir. Kütahya’da el sanatlarının sadece sergileme amaçlı değil, kentin gündelik görsel kimliğini besleyen birer ‘yaşayan imge’ olarak kurgulanması, kurumun yerel yönetimlerle stratejik iş birliği içinde olduğunu göstermektedir.

Kahramanmaraş örneğinde Olgunlaşma Enstitüsünün kentin tarihsel zanaat belleğini koruma noktasında bir hafıza merkezi işlevi gördüğü saptanmıştır. Ahşap oymacılık ve sim sırma gibi yoğun emek gerektiren üretimlerde, geleneksel tekniklerin aslına sadık kalınarak sürdürülmesi, kentin geleneksel üretim merkezi imgesini pekiştirmektedir. Usta- çırak ilişkisinin devamlılığı zanaat disiplinini yansıtan karakteristik bir yapı sunduğunu söylenebilir. Kentsel imge tasarımında yenilikten ziyade süreklilik ve tarihsel derinlik vurgusunu merkeze aldığını ifade edilebilir. Enstitünün geleneksel tutumu, kentin özgün kimliğinin küresel ölçekte temsili için stratejik bir temel oluşturmaktadır.

Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü’nün incelenen diğer iller arasında yerel yönetimlerle yüksek düzeyde stratejik birlik sağlayan kurum olduğu saptanmıştır. Özellikle ‘Antep İşi’ nakışlarının UNESCO tescil süreciyle eş zamanlı olarak modern moda tasarımlarına dönüştürülmesi, kentin ‘marka şehir’ vizyonu ile birebir örtüşmektedir. İstanbul örneğinde görülen sergileme yaklaşımının aksine Gaziantep’te ürünlerin kentsel birer prestij nesnesi ve kültürel sermaye olarak konumlandırıldığı görülmüştür. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Gaziantep Valiliği ile yürütülen koordineli çalışmalar, enstitü üretimlerinin sadece birer el sanatı değil, kentin küresel tanıtım stratejisinin ayrılmaz bir parçası haline geldiği görülmektedir. Geleneksel zanaat alanlarının küresel pazar dinamikleri içerisinde nasıl güncel ve değerli bir kent imgesine dönüştürülebileceğinin başarılı örneklerini sunmaktadır.

Afyonkarahisar Olgunlaşma Enstitüsünün üretimleri incelendiğinde kentin sahip olduğu el sanatlarının yaratıcı bir tasarım diliyle yeniden kurgulanması noktasında sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Enstitü ürünlerinin, geleneği güncel formlarla uyarlamak yerine ‘aslına uygun’ olarak sürdürmeye devam etmektedir. Bu durum kentin markalaşma sürecini sekteye uğratmaktadır. Aynı zamanda dijital ortamların (Web sitesi ve Instagram hesabını) yetersiz ve düzensiz kullanılması ürün görünürlüğü açısından risk teşkil etmektedir. Yaratıcılığın sadece teknik bir ustalikle sınırlı kalması ve inovatif tasarım süreçlerine dâhil edilmemesi, kentsel imge inşasında enstitünün etkisini minimize etmektedir.

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü, incelenen iller arasında tarihsel köklere sadakat ile modern tasarım estetiğini en dengeli şekilde harmanlayan kurum olarak öne çıkmaktadır. Bursa’nın Osmanlı Dönemi’nde uzun süre başkent olması ve bu tarihi dokunun korunması enstitü ürünlerine de yansımaktadır. Ürünlerin kopya olmaması, ipek üzerine işlenen çini motifleri ile yaratıcı bir tasarım sunmaları önem arz etmektedir. Aynı zamanda enstitünün patentini aldığı ürünlerin olması ve marka tescillerinin yapılması başarılı bir enstitü örneği sunmaktadır.

Olgunlaşma Enstitülerinin sadece MEB bünyesinde hizmet vermemesi, yerel yönetimlerle de koordineli çalışılması gerektiği düşünülmektedir. Aynı zamanda dijital mecralar üzerinden yapılacak tanıtım, profesyonel çekim ve ürün hikâyesi teknikleriyle dijital vitrinlerin düzeltilmesi önerilmektedir. Bursa’daki tekstil veya Kütahya’daki seramik sanayisi yerel endüstrilerle “Enstitü Özel Koleksiyonları” hazırlanmalıdır. Bu, geleneksel zanaatın seri üretimle çatışmak yerine, seri üretime “nitelik ve değer” katan bir üst marka olarak konumlanmasını sağlayacaktır. Yaratıcı Şehirler Ağı’na dâhil olan illerin kentlere verilen ünvanlarla koordineli ve uyumlu çalışması enstitülerinin görünürlüğünü artıracak, merak uyandıracaktır. Bunlar sonucunda enstitülerde eğitim gören kadınlar, hizmet veren öğreticiler, kapıyı kentten daha öteye taşıyabilir.

Yazar Katkısı:

Birinci yazar % 40, ikinci yazar %30, üçüncü yazar % 30 katkıda bulunmuştur.

Etik Onay:

Bu araştırma insan katılımcıları veya hayvan denekleri içermemektedir ve etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Finansman:

Bu araştırma, kamu, ticari veya kar amacı gütmeyen sektörlerdeki herhangi bir finansman kurumundan özel bir hibe almamıştır.

Çıkar Çatışması:

Yazarlar, bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Kaynaklar

- Akın, M. (2011). *Kız teknik eğitim-öğretiminde bir örnek: Ankara olgunlaşma enstitüsü* (1958-2002). (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Alpay, T. (2024). Somut olmayan kültürel miras bağlamında Antep işi nakışı geleneği. *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 190-204. <https://doi.org/10.71353/gunaad.1561599>
- Assmann, J. (2015). *Kültürel Bellek: Eski yüksek kültürlerde yazı hatırlama ve politik kimlik*. Ayrıntı Yayınları.
- Baker, U. (2015). *Kanaatlerden imajlara*. İletişim Yayınları.
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme: Toplumsal sonuçları*. Ayrıntı Yayınları.
- Baş, Ö., Temizyürek, F. & Çobanoğlu, Ö. (2022). Folklorik kıyafetli bebekler üzerine nitel bir çalışma. *Folklor Akademi Dergisi*, 5(3), 541-554. <https://doi.org/10.55666/folklor.1192447>
- Bayazit, M. & Işık, İ. (2012). Geçmişten günümüze çini sanatı ve Kütahya Çiniciliği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi* 1(1), 891-898.
- Bennett, A. (2013) *Kültür ve gündelik hayat*. Phoenix Yayınevi.
- Çoruh, E., & Binboğa, E. (2021). Geleneksel kutnu kumaşı üzerine deneysel yüzey tasarımları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 27, 131-143. <https://doi.org/10.18603/sanatvetasarim.772443>
- Dirlik, H. (2022). *İstanbul Beyoğlu Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü koleksiyon arşivinin incelenmesi ve arşiv kataloğunun hazırlanması*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ekici, M. (2008) Geleneksel kültürü güncellemek üzerine bir değerlendirme *Milli Folklor*, 20(80), 33-38.
- Gürçayır, S. (2013). *Resmi eğitim süreçlerinde gelenek aktarımı ve kadın Ankara ve Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü örneği*. (Yayınlanmış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya Arpa, N. (2024). Geçmişten günümüze olgunlaşma enstitüleri: Mardin örneği. *UHAD/Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 293-231. <https://doi.org/10.61729/uhad.1543184>
- MEB. (2014). *El sanatları ve teknolojisi, iğne oyası*. Millî Eğitim Bakanlığı.

- Müfettiş, M. C. (2009). Kültürel miras ve müzecilik. *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eylül 2009 çalışma raporu* (İstanbul). 1-22.
- Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* Geleneksel Yayınları.
- Özdal, A. & Dinç Musluk. B. (2023). Gaziantep'te kaybolmaya yüz tutmuş bir meslek olarak kuşakçılık ve son ustaları. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7(3), 2065- 2090. <https://doi.org/10.34083/akaded.1377382>
- Öner, M. (2019). Geleneksel kültürdeki dokumanın güncellenmesi: Gaziantep Kutnu Kumaşı Örneği. *Milli Folklor*, 31 (121) 128-160.
- Özel, M. (1992). *Folklorik Türk kıyafetleri*. Türkiye Güzel Sanatları Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Özdemir, N. (2012). *Kültür Ekonomisi ve yönetimi (Seçki)*. Hacettepe Yayınları.
- Pekyaman, A. & Taş, M. (2024). Osmanlı saray ve halk mutfağında kullanılan sunum araç gereçlerinin günümüz Türk mutfağı ile karşılaştırılması. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 17 (46), 893-915. <https://doi.org/10.12981/mahder.1437280>
- Turan, K. (1992). *Mesleki ve teknik eğitimin gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel*. MEB Yayınları, İstanbul.
- Sarioğlu, H. (2005). El sanatlarını millî değer olarak algılamak. *Milli Folklor* 17(66), 5-10.
- Şanlı, H.S. & Keçeci, H. (2019). Afyonkarahisar Keçeciliği. *İDİL*. 61, 1149-1157.
- Uysal Özdemir, B. (2021). Ödemiş ipeği ve kaftanın dijital ortamda buluşturulması. *Jia Journal Uluslararası Sanat ve Sanat Eğitimi Dergisi*. 4 (7), 242-256. <https://dx.doi.org/10.29228/jiajournal.51717>

Elektronik Kaynaklar:

- URL1. Resmî Gazete. (1996, 15 Eylül). *Yönetmelikler*. (Sayı: 22758). Erişim tarihi: 20.12.2025. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22758.pdf>
- URL2. Beyoğlu Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü. Erişim tarihi: 12.12.2025. <https://beyogluolgunlasma.meb.k12.tr>
- URL3. Beyoğlu Refia Övünc Olgunlaşma Enstitüsü. *Kahve Puşidesi*. Erişim tarihi: 12.12. 2025. <https://www.instagram.com/beyogluolgunlasma/>
- URL4. Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü. *Ana sayfa*. Erişim tarihi: 12.12.2025. <https://www.sabanciolgunlasma.meb.k12.tr>
- URL5. Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü. (2025). *Kaftan, Kitre Bebek, Kalıp Baskı Tekniği*. Erişim tarihi: 16.12.2025. <https://www.instagram.com/sabanciolgunlasmaenstitusu/>
- URL6. Kutahya Olgunlaşma Enstitüsü. *Ana sayfa*. Erişim tarihi: 13.12.2025. <https://kutahyaolgunlasma.meb.k12.tr>

- URL7. Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü. *Çini Biblo ve Kolye, İğne Oyası yakalık*. Erişim tarihi: 02.01.2026.
<https://www.instagram.com/kutahyaolgunlasma/>
- URL8. Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü. *Ana sayfa*. Erişim tarihi: 14.12.2025. <https://kmarasolgunlasma.meb.k12.tr>
- URL9. Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. *Ahşap oymacılığı*. Erişim tarihi: 15.12.2025. <https://kahramanmaras.ktb.gov.tr/TR-150390/ahsap-oymaciligi.html>
- URL10. Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü. *Oyma Kutu*. Erişim tarihi: 14.12.2025.
<https://www.instagram.com/kahramanmarasolgunlasma/>
- URL11. Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü. *Maraş İşi Örtü*. Erişim tarihi: 14.12.2025.
<https://www.instagram.com/kahramanmarasolgunlasma/>
- URL12. Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü. *Yemeni, Minyatür Mozaik Kolye Tasarımı, Kutnu Kumaş*. Erişim tarihi: 25.12.2025.
<https://www.instagram.com/olgunlasmagaziantep/>
- URL13. Gaziantep Valiliği. *Gaziantep el sanatları*. Erişim tarihi: 30.12.2025.
<https://www.gaziantep.gov.tr/gaziantep-el-sanatları>
- URL14. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. *Antep işi nakışı UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dahil edildi*. Erişim Tarihi: 30.12.2025.
<https://gaziantep.bel.tr/tr/haberler/antep-isi-nakisi-unesco-yaratici-sehirler-agina-dahil-edildi>
- URL15. Afyonkarahisar Olgunlaşma Enstitüsü. *Okulumuz hakkında*. Erişim tarihi:10.12.2025.
https://afyonkarahisarolgunlasma.meb.k12.tr/tema/okulumuz_hakkinda.php
- URL16. Bursa Olgunlaşma Enstitüsü. *Tarihçe*. Erişim tarihi: 04.11.2025.
https://bursaolgunlasma.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/16/15/966823/dosyalar/2025_11/04171451_tarihce2025.pdf
- URL17. Bursa Olgunlaşma Enstitüsü. *İznik Çinileri, Geleneksel El Sanatları Koleksiyonu, Karagöz ve Hacivat Kolye*. Erişim tarihi: 20.12.2025.
<https://www.instagram.com/bursaolgunlasma.enstitusu/>

Extended Abstract

Introduction and Aim

Cultural heritage is a dynamic whole of tangible and intangible values that a society inherits from the past, forms its identity, and aims to pass on to future generations. Preserving the tangible and intangible elements in social memory is critically important for keeping folklore elements alive. Today, the transmission of cultural memory is achieved

through education, production, and diversity. In this context, "advanced technical school for girls", which have been operating since 1945, play a strategic role, especially in the education of women and in the preservation and modernization of traditional handicrafts.

The main objective of this study is to examine how traditional handicrafts produced within vocational training institutions in Turkey are reproduced as cultural 'urban images' in the context of the relationship between modernism and tradition. Within the scope of the research, the level of collaboration in branding, urban image design, and sustainability processes of institutions in Istanbul, Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Afyonkarahisar, and Bursa – cities included in the UNESCO Creative Cities Network – was evaluated.

Method

This study adopted qualitative research methods. Data were evaluated using netnography, thematic analysis, and descriptive review techniques. The data collection process covered the period between January 2023 and December 2025. Content shared on the official websites and social media accounts of the institutes in the relevant provinces was examined. As the research group, we examined how city images are used in the products produced by the maturation institutes in Istanbul, Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Afyonkarahisar, and Bursa, which are included in the UNESCO Creative Cities Network, and the reflections of these images in digital media. Hatay, Şanlıurfa, and Kırşehir, which are also in the UNESCO Creative Cities Network, could not be included in the study due to the absence of "advanced technical school for girls" in these cities. Starting from the questions of whether institutes reproduce images through their practices and whether they produce cultural and economic products, the collections and products within the institutes were evaluated and interpreted.

Conceptual Framework and Findings

The institutes were first established in Istanbul during the 1945-1946 academic year and gradually spread to 31 cities throughout Turkey. The aim stated in the institute's regulations, "to develop traditional arts without altering their characteristics and to introduce them to the world with contemporary interpretations," transformed

these institutions not only into educational centers but also into "design and archive centers."

In today's global world, urban images have transcended being mere geographical symbols and have become a fundamental input for creative industries. Local cultural codes are transformed into "image objects" that enter global circulation through design processes. Institutes are one of the main platforms where these images are objectified and integrated into daily life. For example, the "Coffee Shroud," reproduced by the Refia Övüç Institute in Beyoğlu, Istanbul, modernizes 19th-century Ottoman court culture and brings it to the present day. In Gaziantep, the "Kutnu" fabric, transformed into a design object with the support of the local government, has entered global circulation in the form of scarves and jewelry combined with "Antep Work" embroidery.

In the case of the Bursa Institute, the transformation of "Karagöz and Hacivat" figures into jewelry form in a jewelry workshop is the most concrete example of turning intangible heritage into a "wearable urban memory." In Kahramanmaraş, crafts such as wood carving and gold embroidery reinforce the city's image as a "traditional production center" by maintaining traditional techniques faithfully. Research findings have revealed that the institutes in Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, and Bursa exhibit a more successful and favorable structure in terms of urban image production and design compared to Istanbul and Afyonkarahisar. In particular, it has been determined that the institutes in these four cities work in a more integrated structure with local administrations. In the examples of Istanbul and Afyonkarahisar, it has been observed that the studies have mostly focused on the authentic preservation of traditional handicrafts.

Conclusion and Evaluation

The study concluded that the operation of vocational training institutes under the Ministry of National Education plays a vital role in the preservation and economic transformation of cultural heritage. These institutions are "memory centers" that carry the cultural memory of the city and reshape it with contemporary aesthetics. To ensure the sustainability of the institutes' contribution to the branding processes of cities, it is recommended that collaborations with local governments

and other stakeholders be made more institutional and systematic. The reproduction of traditional forms with modern design prevents the stagnation of heritage, making it a part of contemporary life.

Suggestions

It is believed that the institutes should not only operate within the Ministry of National Education but also work in coordination with local administrations. It is also suggested that digital promotion, professional photography, and product storytelling techniques should be used to improve digital showcases. "Institute Special Collections" should be prepared in collaboration with local industries such as the textile industry in Bursa or the ceramics industry in Kütahya. This will ensure that traditional craftsmanship, instead of clashing with mass production, is positioned as a superior brand that adds "quality and value" to mass production. The coordinated and harmonious work of the institutes with the titles given to cities included in the Creative Cities Network will increase their visibility and generate curiosity. As a result, women receiving training at the institutes and the instructors serving there can expand their reach beyond the city limits.

Keywords: *City Images, Maturation Institutes,, Cultural Heritage, Tradition.*